

Rued Langgaard

VARIATIONER OVER “MIG HJERTELOG NU LÆNGES”

VARIATIONS ON “O SACRED HEAD, NOW WOUNDED”

1914-15 / 1931 / 1940

BVN 71

FOR STRYGEKVARTET

FOR STRING QUARTET

Kritisk udgave ved

Critical edition by

Bendt Viinholt Nielsen

RUED LANGGAARD UDGAVERN
THE RUED LANGGAARD EDITION

EDITION WILHELM HANSEN

Rued Langgaard: Variationer over "Mig Hjertelig nu længes"
(BVN 71)

Kritisk udgave ved Bendt Viinholt Nielsen

© 2012 by Edition · S, København

Copyright overført 2014 til Edition Wilhelm Hansen AS, København

Nærværende udgave publiceret 2017

BVN-numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works: With an English Introduction.* Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgaven: Bendt Viinholt Nielsen.
Redaktionsassistent på nærværende udgivelse: Ole Ugilt Jensen.
Engelsk oversættelse: Michael Chesnutt.
Layout: Hans Mathiasen.

Rued Langgaard Udgaven blev etableret i 2000 med støtte fra Carlsbergfondet.

Den her foreliggende udgivelse er støttet af Augustinus Fonden og Beckett-Fonden.

Rued Langgaard Udgaven skylder fondene en varm tak for den velvil- lige støtte.

Denne kritiske udgave blev oprindeligt publiceret i 2012 af Edition Edition · S.

Rued Langgaard Udgaven
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
1266 København K
Danmark
www.musicsalesclassical.com/ewh
www.langgaard.dk

ISBN 978-87-598-3281-3
WH32256
WH32256A (stemmer)

Spilletid: ca. 15 minutter.

Rued Langgaard: Variations on "O Sacred Head, Now Wounded"
(BVN 71)

Critical edition by Bendt Viinholt Nielsen

© 2012 Edition · S, Copenhagen

Copyright assigned 2014 to Edition Wilhelm Hansen AS, Copenhagen

The present edition published 2017

BVN numbers refer to Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works: With an English Introduction.* Odense Universitetsforlag, 1991.

General editor for The Rued Langgaard Edition: Bendt Viinholt Nielsen.
Editorial assistant for the present publication: Ole Ugilt Jensen.
English translation: Michael Chesnutt.
Layout: Hans Mathiasen.

The Rued Langgaard Edition was established in 2000 with the support of the Carlsberg Foundation.

The present publication was subsidised by the Augustinus Foundation and the Beckett Foundation.

The Rued Langgaard Edition would like to express its great gratitude to the funds for their willing support.

This critical edition was originally published in 2012 by Edition · S.

The Rued Langgaard Edition
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
DK-1266 Copenhagen K
Denmark
www.musicsalesclassical.com/ewh
www.langgaard.dk

ISBN 978-87-598-3281-3
WH32256
WH32256A (parts)

Duration: c. 15 minutes.

INDHOLD

OM UDGAVEN	3
OM VARIATIONER OVER "MIG HJERTELIG NU LÆNGES" ...	4
VARIATIONER OVER "MIG HJERTELIG NU LÆNGES"	7
KILDE OG KRITISK BERETNING	21

CONTENTS

ABOUT THIS EDITION	3
ABOUT VARIATIONS ON "O SACRED HEAD, NOW WOUNDED"	4
VARIATIONS ON "O SACRED HEAD, NOW WOUNDED"	7
SOURCE AND CRITICAL COMMENTARY	21

OM UDGAVEN

Denne kritiske førsteudgave af *Variationer over "Mig hjertelig nu længes"* er baseret på komponistens egenhændige partiturrenskrift, som foreligger i Det Kongelige Bibliotek i København (Rued Langgaards Samling, RLS 68,1).

Udgiverens tilføjelser og ændringer er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser og buer med brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren.

Der henvises i øvrigt til *Kilde og kritisk beretning* s. 21. Revisionsberetningen kan også downloades fra www.langgaard.dk/RLU og Edition Wilhelm Hansen's hjemmeside www.musicsalesclassical.com/ewh..

ABOUT THIS EDITION

This critical first edition of *Variations on "O Sacred Head, Now Wounded"* is based on the composer's autograph fair copy preserved in the Royal Library, Copenhagen (Rued Langgaard's Collection, RLS 68,1).

The editor's additions and emendations are indicated typographically in the score by square brackets and broken slurs and ties. Cautionary accidentals in round brackets are also editorial.

For further information see *Source and critical commentary* p. 21. The revision report is also available for download from www.langgaard.dk/RLU and Edition Wilhelm Hansen's website www.musicsalesclassical.com/ewh..

OM VARIATIONER OVER “MIG HJERTELIG NU LÆNGES”

Den 10. januar 1914 blev den 20-årige Rued Langgaards far, Siegfried Langgaard, begravet fra Frederiksberg Kirke. Det var sønnen, der sad ved orglet ved denne lejlighed. Første salme var *Mig hjertelig nu længes*. Melodien er af Hans Leo Hassler (1564-1612) og teksten, oprindeligt *Herzlich tut mich verlangen*, af Christoph Knoll (1563-1621). Koralen er bedre kendt som *Befiehl du deine Wege* (*Befal du dine veje*) med tekst af Paul Gerhardt. Den benyttes af Bach bl.a. i Matthäuspassionen med teksten *O Haupt voll Blut und Wunden*, også af Paul Gerhardt.

Blandt Langgaards efterladte nodemanuskripter findes en påbegyndt, men overstreget skitse til et orgelpræludium over *Mig hjertelig nu længes*. Forskellige indicier peger på, at skitsen blev til forud for Siegfried Langgaards begravelse i 1914.¹ Der kendes imidlertid ingen renskrift eller nogen anden version af dette præludium. Man kan derfor kun gisne om, hvorvidt der har været et musikalsk sammenfald mellem det orgelpræludium, Langgaard spillede ved begravelsen, og så den oprindelige, nu forsvundne, introduktion til strygekvartetten *Variationer over “Mig hjertelig nu længes”*, som Langgaard komponerede et halvt år efter sin fars begravelse.

Værket blev skitseret under et ophold i den svenske by Södervik i Värmland, hvor komponisten tilbragte to sommermåneder i 1914. Kompositionen blev dog først renskrevet den følgende sommer i Tyringe i Skåne. Manuskriptet er slutdateret den 31. juli 1915. Kort efter fuldførelsen nævnes værket under betegnelsen *Strygekvartet over Koralen “Mig hjertelig nu længes” (Tema med 7 Variationer)*, hvad der må antages at have været kompositionens oprindelige titel. Det “tema”, der indledte værket, kendes som nævnt ikke. Rued Langgaard gjorde øjensynlig ikke noget for at få værket opført. Det lå i den stærkt produktive komponists stabel af uopførte værker, og på et tidspunkt må manuskriptets titelblad og den eller de sider, som indeholdt værkets “tema”, være bortkommet eller være blevet kasseret. I første omgang blev de pågældende blade måske blot fjernet, for at Langgaard i et tilfælde af akut nodepapiromangel kunne genbruge de blanke sider som skitsepapir til et andet værk. I hvert fald må vi antage, at nogle blade af den oprindelige renskrift var forsvundet, da Langgaard i 1940 besluttede sig for at revitalisere værket. Dette initiativ kan dateres, idet variationerne i 1940 bliver optaget i Langgaards værkliste i *Kraks Blå Bog* under betegnelsen “Variationer over en Koral, for Strygeorkester (1914, 1940)”. Denne genoplivning indebærer, at det ukomplette manuskript fra 1915 blev forsynet med et nyt

ON VARIATIONS ON “O SACRED HEAD, NOW WOUNDED”

On 10 January 1914, when Rued Langgaard was 20, his father Siegfried Langgaard’s funeral took place in Frederiksberg Church. On this occasion the son played the organ. The first hymn was *O Sacred Head, Now Wounded*. The melody is by Hans Leo Hassler (1564-1612) and the text, originally *Herzlich tut mich verlangen*, by Christoph Knoll (1563-1621). The chorale is better known as *Befiehl du deine Wege* (*Commend Your Ways to God*) to words by Paul Gerhardt. It is used by Bach e.g. in his St Matthew Passion with the text *O Haupt voll Blut und Wunden*, also by Paul Gerhardt.

Langgaard’s surviving music manuscripts contain a sketch, begun but then crossed out, of an organ prelude on *O Sacred Head, Now Wounded*. There are various indications that the sketch predates Siegfried Langgaard’s funeral in 1914.¹ No fair copy or other version of this prelude is known, however. One can therefore only speculate whether the prelude played at the funeral was musically the same as the original but no longer known introduction to the string quartet *Variations on “O Sacred Head, Now Wounded”* which Langgaard composed half a year after his father’s funeral.

This work was outlined during a period of residence in the Swedish town of Södervik in Värmland, where the composer spent two months in the summer of 1914. A fair copy was not, however, made until the following summer in Tyringe in Skåne (Sweden). At the end that copy bears the date 31 July 1915. Shortly after completion the piece is named *String Quartet on the Chorale “O Sacred Head, Now Wounded” (Theme with 7 Variations)*, which presumably was the original title of the composition. The “theme” that introduced the work is, as already stated, not known. Rued Langgaard apparently made no effort to have the work performed; it lay in the highly productive composer’s pile of unperformed works, and at some point the title page and the page or pages containing the “theme” must have been mislaid or thrown away. In the first instance these pages were perhaps merely removed so that in a situation where Langgaard was acutely in need of manuscript paper he could recycle the blank pages as draft paper for another work. At all events we must assume that some leaves of the original fair copy had disappeared when Langgaard decided to revitalise the work in 1940. This initiative can be dated, for the variations were included in that year in the list of Langgaard’s works published in *Kraks Blå Bog* [the Danish *Who’s Who*] under the designation “Variations on a Chorale, for string orchestra (1914, 1940)”. This resuscitation consisted in the provision of a new cover for the incomplete

omslag med værkets titel og besætningsangivelsen “for Strygeorkester (Strygekvartet)”. Langgaard foretog samtidig en del tilføjelser og rettelser på første nodeside og i selve musikken, som altså begyndte med *Variation I*. Titlen *Variationer over “Mig hjertelig nu længes”* blev således føjet til som overskrift over første variation. Der blev ikke udarbejdet nogen særlig stemme for kontrabas, og kompositionen kom ikke med i værktelisten i *Kraks Blå Bog* i 1941.

Den sidste fase i værkets tilblivelse indtrådte, da Langgaard, i 1940 eller kort derefter, rettede besætningen fra strygeorkester tilbage til strygekvartet samt tilføjede værkets *Introduktion*. For at der ikke skulle herske tvivl om besætningen, overlæbede han besætningsangivelsen på partiturets titelblad med en papirlap, hvorpå han skrev *Kammermusik for 2 Violiner 1 Bratsch 1 Cello*. Den nye introduktion blev lagt ind i partituret i form af et løst blad. Der er tale om en transskription for strygekvartet af et orgelpræludium til *Mig hjertelig nu længes*, komponeret ti år før. Langgaard havde skrevet dette præludium til brug ved bisættelsen af forfatteren Harald Kiddes mor i Bispebjerg Krematorium i januar 1931.²

Kvartetten blev uropført den 15. august 1967 i Augustenborg Slotskirke af den Slesvigske Strygekvartet (Arne Møller Jørgensen, Jan Ejvin Andersen, Knud Ravnkiær Jensen og Jørgen Krause Korsbæk). Nærværende kritiske udgave blev førsteopført af Nightingale String Quartet i 2011 og samme år indspillet af dette ensemble (Dacapo 6.220575, udsendt 2012).

Bendt Viinholt Nielsen, maj 2012

NOTER

1. Skitsen findes i Rued Langgaards Samling, RLS 122,2.
2. Langgaards manuskript foreligger som RLS 89,25, jfr. BVN 214.

manuscript from 1915 with the work’s title and the specification “for String orchestra (String quartet)”. At the same time Langgaard made some corrections and changes on the first page of music and in the music itself which, as explained, began with *Variation I*. The title *Variations on “O Sacred Head, Now Wounded”* was accordingly added above the first variation. No separate double bass part was provided and the composition was not mentioned in the list of works that appeared in *Kraks Blå Bog* in 1941.

The last phase in the evolution of the work was when Langgaard in 1940 or shortly thereafter changed the instrumentation back to string quartet (as opposed to string orchestra) and supplied the *Introduction*. To prevent any doubt about the instrumentation he pasted a piece of paper to the title page of the score, on which he wrote *Chamber Music for 2 Violins 1 Viola 1 Cello*. The new introduction was inserted in the score as a loose leaf; it is a transcription for string quartet of an organ prelude on the very same chorale composed 10 years earlier for the funeral of author Harald Kidde’s mother at Bispebjerg Crematorium in January 1931.²

The quartet was first performed on 15 August 1967 in the chapel of Augustenborg Castle by the Slesvig String Quartet (Arne Møller Jørgensen, Jan Ejvin Andersen, Knud Ravnkiær Jensen and Jørgen Krause Korsbæk). The present critical edition was first performed by the Nightingale String Quartet in 2011 and recorded by them the same year (Dacapo 6.220575, issued 2012).

Bendt Viinholt Nielsen, May 2012

NOTES

1. The sketch is in the Rued Langgaard Collection, RLS 122,2.
2. Langgaard’s manuscript is extant as RLS 89,25, cf. BVN 214.

KILDE OG KRITISK BERETNING

KILDE

A. Partitur. Autograf

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 68,1. Autograf. Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk og blyant (autograf).

Titel: *Rued Langgaard / Kammermusik*. [skrevet oven i tidligere, nu udraderet og ulæselig titel] / for 2 Violiner 1 Bratsch 1 Cello. / Variationer over / "Mig hjertelig nu længes" / [for Strygeorkester (Strygekvarteret) overklæbet med papirlap] / komp. 1914 i Värmland (Juli) [skrevet oven i udraderet, ulæselig tidligere datering] Overskrift s. 3: *Variationer / over / "Mig hjertelig nu længes"* [Variationer skrevet oven i tidligere, nu udraderet og ulæselig betegnelse]

Dateret første nodeside for neden (efter *Introduction*): *Januar 1931. Orgelpræludium ved Fru Kiddes Bisættelse Bispebjerg Krematorium*. (det hele overstreget); – signeret og dateret til slut: *Rud Langgaard*. [senere tilføjet: *Komp færdig*] 8 Juli 1914 (Södervik) Renskrevet færdig 31 Juli 1915 (Tyringe) 11 blade, 35,5 × 27 cm; 19 beskrevne sider (hvoraf variationerne udgør 18 sider).

Papirtype: omslaget (blad 1 + 11): *Wilhelm Hansen* [bomærke] Nr. 6. *Folio 18* (18 systemer); – blad 2: *B. & H. Nr. 11. C. / 5. 10.* (18 systemer); – blad 3-10: *B. & H. Nr. 11. A. / 7. 14.* (18 systemer).

Indhold og paginering:

(titel), (blank side)

[s. 1]: *Introduction*

[s. 2]: blank (dog skimtes en udraderet blyantoversigt over *Tydske Sange*, 9 titler nævnes)

s. 3-4: *Variation 1*

s. 5-6: *Var: II*

s. 6-8: *Var: III*

s. 8-10: *Var: IV*

s. 10-12: *Var: V*

s. 13-15: *Var: VI*

s. 15-18: *Var: VII*

(påbegyndt partiturside pag. 5 med 4 takter af uidentificeret orkesterværk), (sidste side blank)

Kommentar.

Partituret afspejler i hvert fald tre faser i værkets tilblivelse:

1) Den oprindelige renskrift fra 1915, som med en del senere smårettelser udgør kildens blad 3-10, men som ikke er bevaret i sin helhed, idet et titelblad (omslag) mangler, ligesom der må have været en indledning, antagelig i form af et arrangement af salmemelodien "Mig hjertelig nu længes" (pagine-

SOURCE AND CRITICAL COMMENTARY

SOURCE

A. Score. Autograph

Royal Library, Copenhagen. Rued Langgaard's Collection RLS 68,1. Autograph. Fair copy in ink; corrections and additions in ink and pencil (also autograph).

Title: *Rued Langgaard / Chamber music*. [written over an earlier, now erased and illegible title] / for 2 Violins 1 Viola 1 Cello. / Variations on / "O Sacred Head, Now Wounded" / [for string orchestra (string quartet); these words pasted over with a scrap of paper] / comp. 1914 in Värmland (July) [written over an erased and illegible earlier dating]

Heading at top of p. 3: *Variations / on / "O Sacred Head, Now Wounded"* [first word written over an earlier, now erased and illegible designation]

Dating at bottom of first page of music (after *Introduction*): *January 1931. Organ prelude at Mrs Kidde's Funeral. Bispebjerg Crematorium* (all of this crossed over); – signed and dated at end: *Rud Langgaard*. [later addition: *Comp finished*] 8 July 1914 (Södervik) Fair copy completed 31 July 1915 (Tyringe)

11 leaves, 35.5 × 27 cm; 19 pages of writing (of which the variations occupy 18).

Paper type: cover (fols. 1 + 11): *Wilhelm Hansen* [logo] Nr. 6. *Folio 18* (18 staves); – fol. 2: *B. & H. Nr. 11. C. / 5. 10.* (18 staves); – fols. 3-10: *B. & H. Nr. 11. A. / 7. 14.* (18 staves).

Contents and pagination:

(title), (blank page)

[p. 1]: *Introduction*

[p. 2]: blank (just visible is an erased list in pencil naming 9 *German Songs*)

pp. 3-4: *Variation 1*

pp. 5-6: *Var: II*

pp. 6-8: *Var: III*

pp. 8-10: *Var: IV*

pp. 10-12: *Var: V*

pp. 13-15: *Var: VI*

pp. 15-18: *Var: VII*

(hereafter a score fragment on a separate page numbered 5, containing 4 bars of an unidentified orchestral work), (a blank page at the end)

Commentary.

This score reflects at least three phases in the evolution of the work:

1) The original fair copy from 1915, which with some later minor corrections fills fols. 3-10 in the source, but does not survive in its entirety, as can be seen from the absence of a title page (cover); there must also have been some kind of

ringen siger intet herom, den er ikke i RLs håndskrift og er sandsynligvis tilføjet efter RLs tid).

2) En revitalisering af værket i 1940 (årstallet fremgår af en værkfortegnelse, det findes ikke nodekilderne). Det nuværende omslag (blad 1 og 11) med titel kom til, og en række betegnelser på den dengang første nodeside med begyndelsen af variation 1 (nu s. 3) blev føjet til, nemlig overskriften *Variationer over "Mig hjertelig nu længes"* og derunder *Variation 1*, øverst til højre *Rued Langgaard* og kompositionsåret (1914) samt til venstre tempoangivelsen *Andante sostenuto* og endvidere instrumentangivelser, taktart og dynamik. Ingen af disse angivelser fandtes på denne side i forvejen, hvilket indikerer, at der før variation 1 oprindeligt var mindst én nodeside indeholdende værkets "tema"/introduktion. En del rettelser og tilføjelser, der er indføjet med blæk og blyant i manuskriptet, ser ud til at være fra samme tid (1940). Det drejer sig om justering af tempoangivelser, supplerende dynamiske angivelser og småretoucheringer i musikken.

3) Komplettering af værket med en (ny) *Introduction* i form af et kvartetarrangement af et orgelpræludium fra 1931 til "Mig hjertelig nu længes" (BVN 214a). Manuskriptet til orgelpræludiet foreligger (RLS 89,25), men betragtes ikke som kilde til nærværende værk. Den tilføjede introduktion findes på et indlagt blad (blad 2), som efter skriften at dømme kan være tilføjet i 1940 eller få år senere, men i hvert fald efter fase 2.

REDAKTIONSGRUNDLAG

Udgaven er baseret på partituret kilde A, som er den eneste foreliggende kilde i autograf. Tilføjelser og rettelser heri, der alle tillægges komponisten, respekteres.

RETNINGSLINJER FOR UDGAVEN

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er angivet med brudt streg og bueændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Overflødige gentagelser af fortegn er udeladt uden videre. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i noterne.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triolangivelser samt manglende nodepunkteringer. Det samme gælder manglende bueafslutning efter side- eller systemskift i hovedkilden, såfremt der ikke er tvivl om intentionen. Små justeringer af uegalt anbragte foredragsbetegnelser og dynamiske angivelser er foretaget uden videre.

preamble, presumably an arrangement of the chorale melody "O Sacred Head, Now Wounded" (the pagination provides no information here, for it is not in RLs handwriting and was probably supplied after his time).

2) A revitalisation of the work from 1940 (the year is mentioned in a list of compositions but not found in the musical sources). At this stage the present cover with the title was added (fols. 1 + 11), as were various specifications written on what was then the first page of musical notation with the beginning of variation 1 (now p. 3); these specifications are the title *Variations on "O Sacred Head, Now Wounded"*, under which stands *Variation 1*; at the top right is the name *Rued Langgaard* and the year of composition (1914); and on the left is the tempo marking *Andante sostenuto* in addition to names of the instruments employed, time signature and dynamics. None of these specifications already appeared on this page, which indicates that before variation 1 there was originally at least one page of music containing the "theme"/introduction to the work. A number of corrections and additions in ink and pencil seem to be from the same time (1940). They are concerned with adjustments of tempo markings, additional dynamic signs and occasional retouchings of the musical text.

3) An expansion of the work with an *Introduction* (newly written) in the form of a quartet arrangement of an organ prelude from 1931 on "O Sacred Head, Now Wounded" (BVN 214a). The manuscript of this organ prelude is extant (RLS 89,25) but is not regarded as a source of the present work. The new introduction is on an inserted leaf (fol. 2), which judging by the handwriting may have been added in 1940 or a few years later, but at all events after phase 2.

TEXTUAL BASIS OF THE EDITION

The edition is based on source A; this score is the only extant autograph. Additions and corrections, all attributable to the composer himself, are respected.

EDITORIAL GUIDELINES

The editor's additions and emendations are indicated typographically in the score by square brackets; added slurs and ties are shown with broken lines and altered slurs and ties with a combination of unbroken and broken lines. Cautionary accidentals in round brackets are also editorial. Editorial comments and information about matters not indicated typographically in the edition are to be found in the notes.

Missing triplet marks and missing dots have been tacitly supplied. Missing 'half' ties and slurs in the context of a new system or a new page are likewise supplied tacitly as long as there is no doubt about the composer's intention. Minor adjustments of irregularly located marks of expression and dynamics have been made without comment.

NOTER

Tonehøjden angives på konventionel vis, dvs. 'nøglehuls-c' = c¹.

<i>takt</i>	<i>stemme</i>	<i>kommentar</i>
57	vl II	node 3: overflødig \sharp for h udeladt
51	(volte II) vcl	takten udfyldt i analogi med volte I (RL anfører heltaktpause, hvilket må opfattes som en klar fejl)
59	vla	node 4: gentaget \sharp udeladt
81	vla	node 1-4: én bue ændret til to buer i analogi med vl II
92	(volte II) vl I	node 6: g ¹ rettet til a ¹ i overensst. med t. 99 (volte I)
106	vla	node 1: overflødig \sharp udeladt
132	vl II	sidste node (samklang): stacc. udeladt og erstattet af marc. (i analogi med vl I og vcl, hvor RL har indført denne ændring)
144	vl II	<i>sf</i> ændret til <i>fz</i> i analogi med vla

Bendt Viinholt Nielsen, 2011, rev. april 2012

NOTES

The pitch is indicated conventionally with 'the keyhole C' = c¹.

<i>bar</i>	<i>part</i>	<i>comment</i>
57	vl II	note 3: superfluous \sharp before b suppressed
51	(volte II) vcl	bar filled out by analogy with volte I (RL writes a whole bar's rest, which must clearly be an error)
59	vla	note 4: repeated \sharp suppressed
81	vla	notes 1-4: single slur emended to two slurs by analogy with vl II
92	(volte II) vl I	note 6: g ¹ emended to a ¹ in accordance with b. 99 (volte I)
106	vla	note 1: superfluous \sharp suppressed
132	vl II	last note (harmony): stacc. suppressed and replaced by marc. (by analogy with vl I and vcl, where RL has made this change)
144	vl II	<i>sf</i> emended to <i>fz</i> by analogy with vla

Bendt Viinholt Nielsen, 2011, rev. April 2012